

34. Yakubovych M. Preslavnyy Koran. Pereklad smysliv ukrayin's'koyu moyovoy / Pereklav z arab. Mykhaylo Yakubovym. – Ostroh, 2012. – 982 s.

35. Nik Anna. M.–G. Vozien: «Sakral'nyj tanec – jeto molitva v dvizhenii» [Elektronij resurs] / Anna Nik. – Rezhim dostupu: http://www.idance.ru/show.php?id_a=964

Bogorod A. V., senior lecturer, Department of Philosophy, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine, Kyiv), abc.boh@mail.ru

Dance rituals and practices of Muslims: theological analysis

This paper is the first in-depth specific academic study, dedicated to religious Muslim dances, known as «Sufi dances» and «dervishes' dances». The article examines the philosophical, ideological, religious-kinetic features in choreographic practices of dervishes. There have been collected and analyzed specific sources of Sufi dance rituals as well as studies of prominent orientalisks and world-famous Sufi scholars. The author of the paper traces the origins of dance rituals of dervishes (Sufis), the dance peculiarities and Sufi religious practices and trends. The ways of dervishes dance rituals' dissemination in the modern world are detected. It is proved that dervishes' dances are ritual «deviation» from conservative Muslims and religious practices directly related to dance cultures of other eastern nations. The rotational Sufi dances, massively performed on world stages by the Sufis and actors, have lost touch with the mysterious religious rites and traditions, having become technologically advanced and complicated. Nowadays they are performed not only by men but also by women; not only in specific Sufi attire but also in colorful skirts, which have become attributes of the modern spectacles and shows.

Keywords: dance rituals, Sufi dances, dervishes' rotational dancing twist, Islam, choreographic practice.

Богород А. В., старший преподаватель кафедры философии, Киевский университет им. Бориса Гринченко (Украина, Киев), abc.boh@mail.ru

Танцевальные ритуалы и практики мусульман: религиоведческий анализ

Статья является первым в отечественной науке углубленным специализированным исследованием, посвященным религиозным танцам мусульман, которые известны под названиями «суфийские танцы» и «танцы дервишей». В статье рассмотрены философско-мировоззренческие и религиозно-мистериальные особенности кинетики-дансологических практик дервишей; собрано и проанализировано специальные источники о танцевальных ритуалах суфиев и исследования выдающихся всемирно известных востоковедов и суфиезнавцев; прослежено истоки и происхождение танцевальных ритуалов дервишей (суфиев), проанализированы особенности танцевально-религиозных практик суфиев, выявлено тенденции и способы распространения танцевальных ритуалов дервишей в современном мире. Доказано, что танцы дервиши являются ритуальным «отклонением» от консервативных религиозных практик мусульман и напрямую связаны с танцевальными культурами других народов. Суфийские вращательные танцы, массово выполняющиеся на сценах мира и суфиями, и актерами, уже потеряли мистериальную связь с религиозными ритуалами и традициями, стали технически усовершенствованными и осложненными, и сейчас выполняются не только мужчинами, но и женщинами, не только в особой суфийской одежде но и в разноцветных юбках – атрибуте современных зрелищ и шоу.

Ключевые слова: танцевальные ритуалы, танцы суфиев, вращательные танцы, вращения дервишей, мусульманство, дансоритуальные практики.

* * *

УДК 271–64:351.857(477)«199/201»

Бойко І. М.,
завідувач лабораторією етики та естетики
філософського факультету, Львівський
національний університет ім. Івана Франка
(Україна, Львів), bihor_5@ukr.net

ДЕРЖАВНИЙ ЧИННИК ЯК РЕГУЛЯТОР ПРАВОСЛАВНО–КАТОЛИЦЬКИХ ВЗАСМИН В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Розглянуто особливості державного регулювання православно–католицьких відносин в незалежній Україні. Окреслено основні проблеми у даній царині, вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на православно–католицьке середовище України. Досліджено динаміку державно–церковної комунікації на шляху до побудови партнерської моделі відносин. Визначено перспективи та тенденції впливу державного чинника на розвиток православно–католицького діалогу в сучасній Україні.

Ключові слова: православно–католицькі відносини, Церква, державний чинник, влада, державно–церковні відносини.

Специфіка суспільно–політичної обумовленості державно–церковних відносин в Україні має давню витокову історію. Свій позитивний вплив вона виявила в національно–культурному відродженні, державотворчих процесах, творенні захисних моделей культурної ідентичності, а також виступала своєрідним механізмом ретрансляції національної історичної пам'яті. Церква та релігія традиційно залишаються тими важливими чинниками, які відчутно впливають на формування ціннісних орієнтирів, морально–етичної сфери українського суспільства.

Державні чинники є важливим регулятором сфери православно–католицьких відносин. Оскільки саме православні та католицькі церкви виступають як найбільш презентаційні конфесійні утворення в незалежній Україні, і мають визначальний вплив (за даними дослідження Центру Разумкова у 2013–2014 роках саме Церква, на думку респондентів (понад 70%) має ставати на захист людини, боронити її від влади та можливих злочинів зі сторони влади [18]) на суспільно–політичну та духовно–культурну інфраструктуру держави, актуальність даного дослідження є незаперечним. Мета дослідження, полягає у визначенні специфіки та особливостей державної регуляції у площині православно–католицьких відносин незалежної України.

Після проголошення незалежності України спостерігається динамічний розвиток релігійно–церковного життя, посилюється присутність церков в соціальній, суспільно–політичній сфері, твориться нова політична реальність, базована на принципах: свободи совісті, свободи віросповідань, толерантності, плюральності. Релігійно–церковні структури стали не лише суб'єктами, а й об'єктами політичного життя. Церква стає елементом громадянського суспільства.

Проблема державно–церковних відносин та особливості її регулювання, ще на зорі незалежності отримала значний резонанс як у державно–владних, церковних колах так і у різних галузях академічної гуманітаристики.

Дослідженням у даній царині присвячена ціла низка публікацій релігієзнавців, істориків, філософів, політологів, дослідників державного управління. Джерельна база дослідження – міжнародне та українське законодавство [6; 7; 9; 10; 12], Біблія [2] та Меморандум християнських конфесій [14] та Концепція державно–церковних відносин [12]. Теоретичне обґрунтування даної проблеми містяться у працях В. Балуха [1], М. Васіна [3], Г. Друзенка [5], В. Речицького [16]. Проте виокремлення державного чинника як регулятора власне православно–католицьких відносин потребують більш детального вивчення та предметного узагальнення, що і є метою та завданням нашого дослідження.

Класичною методологічною основою державно–церковного зв'язку є біблійна теза Ісуса Христа «Тож віддайте кесареви – кесареви, а Богові – Боже» (Мт.22:15–21, Мк.12:13–17, Лк.20:20–26) [2]. Власне вона визначає парадигму розвитку державно–церковних відносин, формує теоретико–політичний постулат про «два царства» і в подальшому визначає формування релігійно–політичних традицій Європи в цілому й України зокрема.

На нашу думку, специфіку православно–католицьких взаємин незалежної України в суспільно–політичному контексті чималою мірою визначають доктринальні та канонічно–правові особливості православно–католицького суспільства.

католицького бачення державно–церковних відносин: православна традиція акцентує на «симфонії» між Церквою та державою, католицька церква обстоює тезу про підпорядкування державно–політичної інфраструктури релігійній владі (принаймні у теоретичному вимірі). Дані позиції екстраполюються на український релігійно–церковний контекст і визначають особливості державно–церковної взаємодії в цілому і православно–католицьких відносин зокрема.

На динаміку розвитку сучасних православно–католицьких відносин в Україні накладається цілий ряд зовнішніх чинників – суспільно–політичні, геополітичні, георелігійні, цивілізаційні, етно–національні, соціально–економічні. Особливе геополітичне та георелігійне розташування України – на перетині цивілізаційних пластів–платформ, зумовило впливи на внутрішньо–релігійне і внутрішньополітичне життя потужних церковно–ієрархічних центрів: Константинополя, Ватикану та Москви.

Внутрішніми чинниками, що визначають комунікаційну специфіку православно–католицького середовища, на думку проф. В. Балуха, є: 1) патронат органів влади над окремими конфесіями; 2) правова розмитість меж активності церковних інституцій; 3) нечіткість законодавства щодо відповідності за його правопорушення з боку церков; 4) втручання закордонних релігійних центрів; 5) особисті позиції церковних ієрархів [1, с. 77–80].

Одним із найбільш показових прикладів державного впливу на православно–католицькі відносини були й залишаються проблеми реєстрації релігійно–церковних громад, реабілітації греко–католицької та православних (УПЦ КП, УАПЦ) церков, реституції церковного майна, реалізація ідеї створення єдиної Помісної Церкви, унебезпечення, наскільки це можливо, релігійно–церковних структур від створення в них деструктивних квазі–релігійних спільнот.

Окреслений сегмент православно–католицьких відносин, на нашу думку, є чи не найбільш динамічним та проблемним у своїй суті, таким, що постійно детермінується політичною волею, багатовекторністю і непостійністю національного політичного середовища. Підтвердженням цього є наявність у правовому полі регуляції даної проблеми доволі архаїчного у практично–регуляційній та базово–нормативній царинах Закону «Про свободу совісті та релігійні організації» датованого ще 23 квітня 1991 року. Прийняті до Закону поправки у 90–х роках минулого століття, хоч і оптимізували певною мірою міжконфесійний, зокрема, православно–католицький діалог, все таки, не змогли повною мірою зняти міжконфесійну напругу в державі.

Щодо нормативно–правової бази, то вона формувалась в міру загострення міжконфесійних конфліктів, особливо православно–католицьких, відтак має багато протиріч.

Проблеми реституції, реєстрації громад, набуття ними статусу юридичної особи, питання реабілітації та правонаступництва церковних спільнот регулювались цілою низкою нормативно–правових документів та законодавчих актів: Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» (з поправками 1991–2014, особливо актуальними – у грудні 1993 року, які надавали «право на церковне богослужіння в храмах з метою розв’язання церковних конфліктів» та в жовтні 2012 року за яким «релігійна організація визнається юридичною

особою з дня реєстрації» [6]; Указ Президента України «Про заходи щодо повернення релігійним організаціям культового майна» (1992); Конституція України (ст. 34, 35); Розпорядження Президента Л. Кравчука «Про повернення релігійним організаціям культового майна» (1994); Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо остаточного подолання негативних наслідків тоталітарної політики колишнього союзу СРСР стосовно релігії та відновлення порушених прав Церков і релігійних організацій» (2002) тощо.

Аналізуючи правові засади і досвід державного регулювання православно–католицьких взаємин, Громадська рада українсько–американського бюро прав людини виокремила ряд положень, котрі повинні оптимізувати релігійно–церковне життя: враховування спільних інтересів церков у соціальній та культурній сферах, застереження від штучного творення регіональних бар’єрів для Церков (напр. «місійні території» якоїсь окремої Церкви) [16].

Актуальною проблемою в сучасному релігійно–церковному полі є справа реабілітації церков. Певною спробою морального відшкодування та історичної сатисфакції в даному контексті був Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» (1991), яким, однак, були реабілітовані окремі особи, проте не вся Церква як інституція [7].

З вимогою реабілітації виступали не лише ієрархи, але й очільники держави. Так, у зверненні Президента Л. Кучми до Церков та релігійних організацій України від 11 червня 1999 року наголошувалося на «необхідності морально–політичної реабілітації Церкви як суспільного інституту, що постраждав від тоталітарного режиму». У виступі було засуджено політику насильства стосовно релігії, Церкви і віруючих [9]. Звернення Президента було сприйняте у церковному середовищі як акт покаяння влади й початок співпраці.

Неодноразово заявляли про необхідність повної реабілітації та реституції церковного майна православні та католицькі ієрархи. Остання така заява Глави УГКЦ Святослава Шевчука у листопаді 2014 року. В ній, він акцентує на необхідності реабілітації не лише очолюваної ним Церкви, але й на відновлення прав «інших українських Церков, репресованих комуністичною владою» [4].

У роки незалежності державні чинники ініціювали проведення ряду заходів, котрі, на їхню думку, повинні були вплинути на динаміку перебігу міжконфесійних конфліктів, створити спільне поле для діалогу та почати процес примирення ворогуючих сторін.

За сприяння Президента України Л. Кравчука 19–20 листопада 1991 року в Києві відбулось проведення I Всеукраїнського міжрелігійного форуму, за участі представників майже всіх традиційних релігійних конфесій України, на якому Президент передав на реконструкцію та ремонт храмів «25 млн. карбованців з арештованих рахунків КПУ» [8, с. 127].

Поворотним моментом на шляху до оптимізації державного регулювання православно–католицьких відносин був Меморандум християнських конфесій України про несприйняття силових дій у міжконфесійних взаємовідносинах, прийнятий 21 липня 1997 року з ініціативи глав та представників конфесій (в тому числі усі православні та католицькі ієрархи України) у присутності Президента України.

У даному документі представники християнських конфесій України, засудили прагнення будь-яких сил використати міжконфесійні конфлікти у певних політичних чи майнових інтересах. Прикметно, що було оголошено «абсолютно неприпустимими насильницькі захоплення храмів» і заявлено, що «не може зватися християнином той, хто піднімає руку на священнослужителів ... прикриваючись іменем Божим або державними інтересами». Ієрархи Церков висловили сподівання, що органи влади «забезпечать для всіх релігійних організацій рівноправність та дотримання законів» [14].

Державні структури після прийняття Конституції України (1996) та Меморандуму (1997), відмовились від негативної практики прямого волонтаристського втручання у православно-католицькі відносини. Як результат, впродовж 1997–98 років кількість «гарячих точок» православно-католицького протистояння зменшилась. Перестала бути актуальною і практика почергових богослужінь, оскільки з часом релігійно-церковні структури розбудували свою інфраструктуру [5].

На початку 2000-х років влада всіляко намагалась підтримувати конфесійну більшість, а в зонах конфесійної напруги – конфесійну меншість.

Сучасні вітчизняні дослідники виокремлюють багато моделей державно-церковних відносин, які детермінують специфіку релігійно-церковного життя в цілому та православно-католицький діалог зокрема. Серед них можна виокремити коопераційну або «партнерську», в якій виділяють три види правового статусу релігійних організацій: державна церква, договірний чи консенсусний статус, статус офіційно визнаних церков / конфесій [13].

Своєрідним віддзеркаленням впливу очільників держави на державно-церковні відносини в цілому, і православно-католицькі відносини зокрема є практика інавгурації Президентів. Вона демонструє пріоритети влади у сфері церковної політики, які в свою чергу, визначають специфіку впливу держави на перебіг, динаміку православно-католицьких відносин.

І хоча Президент, як інститут влади не має права публічно підтримувати ту чи іншу конфесію, проте як людина з певними релігійними переконаннями і в силу історично складених традицій, все-таки виявляє певні конфесійні гравітації. В роки незалежності поширилась практика відвідин керівниками держави церковних богослужінь з нагоди державних та релігійних свят, масових заходів за участі представників духовенства, яку умовно можемо назвати «політичним воцерковленням». В той час як інавгураційна процедура Президента Л. Кравчука не містила скільки-небудь виразної «сакральної легітимізації», то в часи Л. Кучми, В. Ющенка, В. Януковича, П. Порошенка спостерігаємо амплітудне конфесійне коливання, виявом якого є участь в інавгураційних урочистостях ієрархів православних, католицьких конфесій та інших релігійних структур, або ж вибіркова присутність однієї конфесії.

Під час інавгурації президента В. Януковича демонструвалась відкрита фаворитизація УПЦ та РПЦ. Саме патріарх РПЦ Кирил очолив молебень з нагоди вступу на посаду Президента України в Києво-Печерській Лаврі («православно» забарвленою була й сама інавгурація). Представників інших церков та релігійних організацій не було запрошено, тим самим перервано усталену традицію «легітимізації» влади від

усіх релігійних організацій. Безпосереднім втіленням маніфестованих в ході інавгураційних процесів виявів прихильності до Церкви та релігії стала діяльність Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій (ВРЦіРО) та її комунікація з органами державної влади. Основне завдання ВРЦіРО, створеної за ініціативи урядових чинників у грудні 1996 року, зводилось до сприяння міжконфесійному взаємопорозумінню та злагоді. До складу Ради входили 19 церков і релігійних організацій (в тому числі представники УАПЦ, УПЦ МП, УГКЦ, УПЦ КП, РКЦ). Дана структура приймає рішення на основі консенсусу, відтак її діяльність є для нас одним із найбільш репрезентативних та об'єктивних джерел інформації про динаміку православно-католицьких відносин. Серед важливих документів прийнятих ВРЦіРО, котрі регулюють відносини православних та католиків є численні Меморандуми про співпрацю з міністерствами, профільними відділами та комітетами органів державної влади.

Останнім часом ВРЦіРО зайняла провідне місце у сфері налагодження міжконфесійного діалогу в Україні. Оскільки до даної структури входять всі без винятку православні та католицькі ієрархи то як зазначають дослідники сучасних релігійних процесів, «рівень діалогу, співпраці та досягнутих домовленостей у межах цього консультативно-дорадчого органу є прикладом найбільшого суспільного порозуміння у релігійному сегменті» [3]. В межах ВРЦіРО відбуваються зустрічі, спілкування та діалог глав та представників церков, що сприяє побудові толерантних та партнерських відносин у релігійному середовищі України.

Прикладом плідної та ефективної співпраці УПЦ КП, УГКЦ в межах ВРЦіРО стала задекларована ними у кінці 2006 року спільна позиція щодо проекту Закону України «Про свободу совісті» та заклик до політичного проводу держави схвалити Концепцію державно-конфесійних відносин (проект напрацьований ще у 2003–2004 роках за участі Центру Разумкова) [12]. Даний документ засвідчив можливість співдії православно-католицьких конфесій в Україні з метою оптимізації релігійно-церковного життя.

Ще одним, окрім створення ВРЦіРО, виявом державного впливу на міжконфесійні відносини стали спроби витворити єдину Помісну Церкву. Дані ініціативи Президентів та політиків жодним чином не враховували богословсько-догматичної, канонічно-правової специфіки об'єднувачого процесу, а керувались винятково волонтаристсько-прагматичними мотиваціями й трактувалась як невід'ємний атрибут інституту суверенної держави.

Впродовж всього періоду незалежності України державна влада, з різними акцентуваннями періодично виступала з ідеєю створення єдиної Помісної Церкви. Дані заклики не завжди викликали однозначну реакцію як в середовищі суспільства, так і в церковних колах. В одних випадках, ця ідея моделювалась винятково на православне середовище, в інших – до даного «проекту» пропонувалось залучити УГКЦ, в такому випадку розуміння Помісної Церкви ототожнювалось, на нашу думку, з поняттями «Церкви Київської традиції», «україноцентричні» та под. Чільне місце в теоретичному обґрунтуванні даної моделі мала ідея «українського екуменізму», розвинута у другій половині ХХ ст. представниками української еміграції як форма протесту лівідації УГКЦ та УАПЦ радянською владою.

Цілком очевидним є те, що створення гомогенного конфесійного середовища, втіленням якого мала стати єдина помісна Церква, було питанням державної ваги та національної безпеки, що пояснює й виправдовує активну участь державно-політичних чинників у цьому процесі.

Першим з ініціативою створення єдиної Помісної Церкви виступив президент Л. Кравчук (гасло «незалежній Україні – незалежну Церкву»). Президент Л. Кучма, особливо у 1999–2000 рр. (святування 2000-літнього ювілею), також наголошував на необхідності створення єдиної Помісної Церкви [17]. Прикметно, що вже станом на кінець 1990-х років у схемах творення єдиної Помісної Церкви як фігурант починає виступати УГКЦ, якої до того часу «не помічали», з огляду на православно-католицькі конфлікти та проблеми внутрішньоцерковної ідентичності. Попри державні ініціативи створити єдину Помісну Церкву в Україні, реакція ієрархії православних та католицьких (головно УГКЦ) була не завжди однозначною, інколи ситуативною. Глава УГКЦ Любомир Гузар не відкидав можливості створення в Україні єдиної Помісної Церкви, проте наголошував, що в Україні вже є одна, правда, поділена, «єдина церква Володимирівського хрещення» [15]. Офіційну позицію РКЦ щодо об'єднувачих тенденцій в Україні висловив у 2002 році Голова Папської Ради сприяння єдності християн, кардинал Вальтер Каспер: «Держава не має ніякої компетентності у справах релігії; вона не може і не має права втручатися у сферу релігії... ні про державну церкву, ні про церковну державу, а про вільну церкву у вільній державі» [11, с. 6–7].

Події Помаранчевої революції мали позитивний вплив на оптимізацію православно-католицьких відносин – все частішими стають зустрічі ієрархів з першими особами держави та спільна участь в важливих суспільно-політичних акціях; створюються Робочі групи при відомствах, міністерствах, органах виконавчої влади до яких залучаються представники церков; започатковується щорічна екуменічна «Молитва за Україну» з першими особами держави та представниками ВРЦіРО.

Революційні події каталізували процеси творення громадянського суспільства, а відтак ідея створення Єдиної Помісної Церкви набуває по-новому актуального звучання. За часів президентства В. Ющенка об'єднувачі процеси в церковній площині стосувалися більшою мірою православних конфесій, в той час як УГКЦ залишалася осторонь.

Одновекторність конфесійної політики держави в часи президентства В. Януковича мінімізувала державну регуляцію у сфері міжконфесійного порозуміння, а спроби православних та католицьких спільнот налагодити діалог між собою стали винятково внутрішньоцерковними.

Відхід від традиції зваженого, паритетного та толерантного діалогу влади та Церкви в часи Януковича привів до неприхованого домінування УПЦ, відтак до пропаганди ідей «руського міра» та поширення впливу в Україні «заполітизованого російського православія». Такий деструктивний стан справ призвів до кризи духовності, соціального колапсу, що в кінцевому результаті вилилося у трагічні події на Майдані листопада 2013–лютого 2014 років.

Таким чином, вплив владно-державних інститутів на православно-католицьке середовище в роки незалежності України характеризувався складною і не завжди послідовною динамікою, він зводився головним чином до

врегулювання майнових конфліктів, проблеми реєстрації громад та визначення правового поля їх діяльності. Водночас намагання стабілізувати православно-католицькі відносини вилилося у спроби створення єдиної Помісної Церкви, що з одного боку було свідченням прагнень влади оптимізувати діалог між найбільшими християнськими конфесіями з іншого – породжувало ряд проблемних моментів, які виявлялися у надмірній маніпуляційності та політизації даного процесу. Формування діалогічної, партнерської моделі відносин між державою та Церквою в останнє десятиліття (за виключенням каденції В. Януковича) створило базову платформу для плідної співпраці православних та католицьких Церков у різних сферах суспільного буття України.

Список використаних джерел

1. Балух В. Політичні чинники релігійних процесів у сучасній Україні / В. Балух // Релігія та соціум [Текст]: часопис. №1 / Чернівецький нац.-ун-т ім. Ю. Федьковича; відп. ред. В. О. Балух. – Чернівці: Рута, 2008. – 136 с.
2. Біблія. Книги Святого писма Старого та Нового Завіту (перекл. І. Огієнка) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bibleonline.ru/bible/ukr/>.
3. Васін М. Характеристика міжконфесійних відносин в Україні у 2009 році / М. Васін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/analytic/33613/.
4. Глава УГКЦ: Наступними кроками мала б стати повна реабілітація та реституція відчуженого майна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/community/land_and_property_problems/58065/.
5. Друзенко Г. Релігійна свобода vs. право належати до релігійної більшості / Г. Друзенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/analytic/42503/.
6. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» / Верховна Рада УРСР; Закон від 23.04.1991 №987–XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/987–12>.
7. Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» / Верховна Рада УРСР; Закон від 17.04.1991. – №962–XII. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/962–12>.
8. Зарічний О. Духовні діячі України: Митрополит Філарет / О. Зарічний. – Львів: Логос, 1995. – 174 с.
9. Заява Президента України Леоніда Кучми від 11 червня 1999 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rubric-politics/4951–11_chervnya_1999_roku_zayava_prezidenta_ukraini_10400.html
10. Збірник нормативно-правових актів щодо свободи совісті та діяльності релігійних організацій: Дов. посібн. (упор. В. М. Петрик, В. В. Остроухов). – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2002. – 146 с.
11. Каспер Вальтер, кардинал. Свобода віросповідання та національно-культурна ідентичність / В. Каспер // Релігійна свобода: свобода релігії і національна ідентичність – світовий досвід і українські проблеми. [Наук. збірн.]. (заг. ред. А. Колодного, М. Бабія). – Київ, 2002. – 157 с.
12. Концепція державно-конфесійних відносин в Україні (Проект розроблений у 2004 році за участі конфесій, УЦПД ім. Разумкова) // Ін-т релігійної свободи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=114:1&catid=41:pl&Itemid=68.
13. Малик В. Політика і релігія в сучасному українському суспільстві / В. Малик // Релігія та соціум. – 2008. – №1. – С.101–102. С.97–102 [Електронний ресурс]: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Rts/2008_1/1%5C19.pdf
14. Меморандум християнських конфесій України про несприйняття силових дій у міжконфесійних взаємовідносинах // Людина і світ. – 1997. – №8. – С.25–32 [Електронний ресурс]: http://risu.org.ua/ua/library/periodicals/lis/lis_1997/lis_97_08/37463/
15. Ревунова І. 10 Порад Блаженішого Любомира Гузара українцям. Про єдину українську церкву (інтерв'ю) / І. Ревунова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?10_porad_blazhennishogo_lyubomira_guzara_ukrayintsyam&objectId=1352241.
16. Речицький В. В. Права людини в Україні. Інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського бюро захисту

прав людини. Релігійне життя: Вип.1. Експертиза. Законодавство. – Київ–Харків, 1993 [Електронний ресурс]: <http://library.khpg.org/index.php?id=1210630131>

17. Стріха М. Чи скористається українське православ'я з історичного шансу? / М. Стріха [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/news/2000/11/14/2981331/view_print/.

18. Церква залишається інститутом з найвищим рівнем довіри українців. Центр Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=4783.

References

1. Balukh V. Politychni chynnyky religijnnykh procesiv u suchasnij Ukraini / V. Balukh // *Religija ta socium* [Tekst]: chasopys. №1 / Chernivc'kyj nac. un–t im. Ju. Fedjkovycha; vidp. red. V. O. Balukh. – Chernivci: Ruta, 2008. – 136 s.

2. Biblija. Knyghy Svatogho pysjma Starogho ta Novogho Zavitu (perekl. I. Oghijenka). [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.bibleonline.ru/bible/ukr/>

3. Vasin M. Kharakterystyka mizhkonfesijnnykh vidnosyn v Ukraini u 2009 roci / M. Vasin [Elektronnyj resurs]: http://risu.org.ua/ua/index_expert_thought/analytic/42503/.

4. Ghlava UGhKC: Nastupnymy krokamy mala b staty povna rabilitacija ta restytucija vidchuzhenogho majna [Elektronnyj resurs]: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/community/land_and_property_problems/58065/

5. Druzenko Gh. Religijna svoboda vs. pravo nalezhaty do religijnnoji biljshosti / Gh. Druzenko [Elektronnyj resurs]: http://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/analytic/42503/.

6. Zakon Ukrainy «Pro svobodu sovisti ta religijni orghanizacii» / Verkhovna Rada URSR; Zakon vid 23.04.1991 №987–XII [Elektronnyj resurs]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/987–12>.

7. Zakon Ukrainy «Pro reabilitaciju zhertv politychnykh represij na Ukraini» / Verkhovna Rada URSR; Zakon vid 17.04.1991. – №962–XII. [Elektronnyj resurs]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/962–12>.

8. Zarichnyj O. Dukhovni dijachi Ukrainy: Mytropolyt Filaret / O. Zarichnyj. – Ljviv: Loghos, 1995. – 174 s.

9. Zajava Prezidenta Ukrainy Leonida Kuchmy vid 11 chervnja 1999 roku [Elektronnyj resurs]: http://www.ukrinform.ua/rubric-politycs/4951–11_chervnja_1999_roku_zajava_prezidenta_ukraii.html

10. Zbirnyk normatyvno–pravovykh aktiv shhodo svobody sovisti ta dijajnosti religijnnykh orghanizacij: Dov. posibn. (upor. V. M. Petryk, V. V. Ostroukhov). – K.: Vyd–vo Jevrop. Un–tu, 2002. – 146 s.

11. Kasper Valjter, kardynal. Svoboda virospovidannja ta nacionaljno–kulturna identychnistj / Valjter Kasper // *Religijna svoboda: svoboda religiji i nacionaljna identychnistj – svitovyj dosvid i ukrajinsjki problemy*. [Nauk. shhorichn.], za zagh. red. d.filos.n. A. Kolodnogho i k.filos.n. M. Babija. – Kyjiv, 2002. – 157 s.

12. Koncepcija derzhavno–konfesijnnykh vidnosyn v Ukraini (Proekt rozroblenyj u 2004 roci za uchasti konfesij, UCEPD im. Razumkova) // Instytut religijnnoji svobody. [Elektronnyj resurs]: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=114:1&catid=41:pl&Itemid=68.

13. Malyk V. Polityka i religija v suchasnomu ukrajinskomu suspiljstvi / V. Malyk // *Religija ta socium*. – 2008. – №1. – S. 101–102; S. 97–102 [Elektronnyj resurs]: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Rts/2008_1/1%5C19.pdf

14. Memorandum khrystijansjkykh konfesij Ukrainy pro ne sprynjattja sylovych dij u mizhkonfesijnnykh vzajemovidnosynakh // Ljudyna i svit. – 1997. – №8. – S. 25–32 [Elektronnyj resurs]: http://risu.org.ua/ua/library/periodicals/lis/lis_1997/lis_97_08/37463/

15. Revunova I. 10 Porad Blazhenijshogho Ljubomyra Ghuzara ukrajincjam. Pro jedynu ukrajinsjku cerkvu (interv'ju) / I. Revunova [Elektronnyj resurs]: http://zaxid.net/news/showNews.do?10_porad_blahennishogho_lyubomyra_guzara_ukrayintsjam&objectId=1352241.

16. Rechyc'kyj V. V. Prava ljudyny v Ukraini. Informacijno–analitичnyj bjuletенj Ukrajinsjko–Amerykanskogho bjuro zakhystu prav ljudyny. Religijne zhyttja: Vyp.1. Ekspertyza. Zakonodavstvo. – Kyjiv–Kharkiv, 1993 [Elektronnyj resurs]: <http://library.khpg.org/index.php?id=1210630131>.

17. Strikha M. Chy skorystajetsja ukrajinsjke pravoslav'ja z istorychnogho shansu? / M. Strikha. [Elektronnyj resurs]: http://www.pravda.com.ua/news/2000/11/14/2981331/view_print/.

18. Церква залышайтсja інститутом з найвышшым рівнем довіри українців. Центр Разумкова [Elektronnyj resurs]: http://www.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=4783.

Boiko I. M., Faculty of Philosophy, Head of the Laboratory of ethics and aesthetics, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine, Lviv), bihor_5@ukr.net

State as a factor regulator orthodox–catholic relations in independent Ukraine

Features of state regulation of orthodox–catholic relations in independent Ukraine. The basic problem in this field, the impact of external and internal factors on orthodox–catholic environment Ukraine. Dynamics of state–church komunikaiyi towards a partnership model of relations. The prospects of the state and trends of influence factors on the development of orthodox–catholic dialogue in modern Ukraine.

Keywords: orthodox–catholic relations, Church, state factor, pover, state–church relations.

Boiko I. M., заведуючий лабораторией этики и эстетики философского факультета, Львовский национальный университет им. Ивана Франко (Украина, Львов), bihor_5@ukr.net

Государственный фактор как регулятор православно–католических отношений в независимой Украине

Рассмотрены особенности государственного регулирования православно–католических отношений в независимой Украине. Определены основные проблемы в данной области, влияние внешних и внутренних факторов на православно–католическую среду Украины. Исследована динамика государственно–церковной коммуникации на пути к построению партнерской модели отношений. Определены перспективы и тенденции влияния государственного фактора на развитие православно–католического диалога в современной Украине.

Ключевые слова: православно–католические отношения, Церковь, государственный фактор, власть, государственно–церковные отношения.

* * *

УДК 141.319.8

Коробкіна Т. В., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Харківський національний університет радіоелектроніки (Україна, Харків), tankorobkina@mail.ru

СВІТОГЛЯДНА КАРТА ШАМАНІЗМУ: СПРОБА ФІЛОСОФСЬКО–АНТРОПОЛОГІЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Ця дослідження є спробою осмислення філософсько–антропологічного змісту поняття і феномену шаманізму. Автор статті підкреслює, що саме шамани набули базового досвіду розриву свідомості на реальну і потойбічну. Однак автор наполягає на тому, що на відміну від нашого сприйняття цього феномену, світосприйняття шаманізму органічно цілісне. Космос шаману представлений як світобудова і мапа станів свідомості, що мають триєдину структуру. Шаманізм розглядається як поліцентричне і універсальне явище світової культури. Продемонстроване значення шаманізму не тільки як першої форми психологічної терапії, що зцілює недуги окремих осіб, але і як засіб підтримки в належному психічному стані усього колективу. Автор показує, що привілейована позиція шамана зумовлена його екстатичними зібінностями. Автор привертає увагу до ціннісної компоненти світоглядної мапи шаманізму. Екстатичні стани, що їх переживає шаман, зіставляються із розширеним станом свідомості.

Ключові слова: шаманізм, духовна традиція, світоглядна мапа, екстатичні зібінності, розширені стани свідомості.

Для більш повного уявлення про релігійну свідомість необхідно розглянути найбільш поширені карти релігійних станів, оскільки перші карти станів свідомості з'явилися саме в релігійній практиці людини. Енциклопедія релігії дає наступне визначення шаманізму: «Шаманізм – це релігія (різноманітні вірування), підвалиною якої є богоподібний авторитет шамана – харизматичної особистості (медіума), здатної впадати у транс, зціляти хворих і убогих, а також шаман знаходиться в контакті із потойбічними світами» [1, с. 541]. Ми аналізуємо шаманізм як проблему взаємозв'язку між станами свідомості шамана і розширеним станом свідомості.

Мета дослідження: на основі вивчення релігійної мапи шаманізму, серед станів, що переживає шаман, визначити